

בדין תוספת שביעית ובגדר מצוות שביעת הארץ

ד. תלמוד ירושלמי (וילנא) שביעית א, א

וא"כ למה נאמר חורשים עד ראש השנה רבי קרוספי בשם רבי יוחנן רבן גמליאל ובית דינו התירו באיסור שני פרקים הראשונים רבי יוחנן בעי לא כן תנינן אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין רבי קרוספי בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחרוש יחורשו ויעקרו אותן מן המשנה רבי קריספא בשם ר' יוחנן שאם בקשו לחזור יחזורו התיב ר' יונה הרי פרשת המילואים הרי פרשת דור המבול הרי אינן עתידין לחזור מעתה יעקרו אותן מן המשנה אלא כדי להודיעך וכא כדי להודיעך אמר ר' מנא כיי דתנינן תמן שאם יאמר אדם כך אני מקובל יאמרו לו כדברי ר' איש פלוני שמעת וכן שאם יאמר אדם שמעתי שאסור לחרוש עד ראש השנה יאמר לו באיסור שני פרקים הראשונים שמעת **רבי אחא בשם רבי יונתן** בשעה שאסרו למקרא סמכו ובשעה שהתירו למקרא סמכו בשעה שאסרו למקרא סמכו בחריש ובקציר תשבות בחריש שקצירו אסור ואי זה זה חריש של ערב שביעית שהוא נכנס לשביעית ובקציר שחרישו אסור ואי זה זה קציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית ובשעה שהתירו למקרא סמכו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך מה ערב שבת בראשית את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה אף ערב שבתות שנים את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה. ולמה עד עצרת עד כאן הוא יפה לפרי מכאן ואילך הוא מנבל פירותיו והא תנינן אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל עד כאן הוא מעבה את הכורת מכאן ואילך הוא מתיש את כוחו ויחרוש מתוך שהוא יודע שהוא מתיש כחו של אילן אף הוא אינו מתכווין לעבודת הארץ ולמה לא תניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה פעמים שאין הגשמים מצויין ואין הליחה מצוייה והוא עתיד לחרוש קודם לעצרת כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים עד העצרת:

ה. יד רמ"ה בבא בתרא כו: (אות קיד)

עשר נטיעות מפוזרות לתוך בית סאה חורשין לכל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. ובערב שביעית קאי, ובשביעית בזמן הזה, דאלו בזמן שבית המקדש קיים הלכתא גמירי לה דאין חורשין שדה הלבן ערב שביעית אלא עד הפסח ושדה האילן עד העצרת, דתנן בתחילת שביעית (פ"א מ"א) עד מתי חורשין שדה האילן ערב שביעית ב"ש אומרין כל זמן שהוא יפה לפרי ובה"א עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו, ותנן בפרקא תנינא (פ"ב מ"א) עד אימתי חורשין שדה הלבן ערב שביעית עד שתכלה הלחה כל זמן שבני אדם חורשין לנטוע מקשאות ומדלאות א"ר שמעון אם כן נתת תורת כל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד העצרת, ונפקא לה מבחריש ובקציר תשבות, דתניא בגמרא במשקין בית השלחין (מו"ק דף ג' ע"ב) תניא בחריש ובקציר תשבות ר' עקיבא אומר אין צריך לומר חריש של שביעית ולא קציר של שביעית שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר אלא חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיוצא למוצאי שביעית, רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר מה חריש רשות אלא אמר רב נחמן בר יצחק כי גמירי הלכתא למישרי ילדה קראי למיסר זקינה וכיון דהלכתא למישרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירה אלא הלכתא לרבי ישמעאל קראי לרבי עקיבא **ורבי יוחנן אמר** רבן גמליאל ובית דינו מדאורייתא בטיל להו מ"ט גמר שבת שבת משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפנייה ולאחריה מותרין אף כאן היא אסורה לפנייה ולאחריה מותרין מתקיף לה רב אשי מאן דאמר הלכתא אתיא גז"ש עקרה הלכתא ומ"ד קרא אתיא גורה שוה עקרה קרא אלא **אמר רב אשי** רבן גמליאל ובית דינו סברי לה כר' ישמעאל דאמר הלכתא גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים לא.

א. משנה שביעית פרק א משנה א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ובית הלל אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו:

ב. משנה שביעית פרק א משנה ד

היה אחד עושה ככר דבלה וב' אין עושים או ב' עושים ואחד אינו עושה אין חורשין להם אלא לצרכן עד שיהיו מג' ועד ט' היו עשרה מעשרה ולמעלה בין עושים בין שאינן עושים חורשין כל בית סאה בשבילן שנאמר (שמות לד) בחריש ובקציר תשבות אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית וקציר של שביעית שהוא יוצא למוצאי שביעית ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר:

ג. תלמוד בבלי מועד קטן ג: - ד.

מאי ימים שלפני ראש השנה כדתנן עד מתי חורשין בשדה אילן ערב שביעית בית שמאי אומרים כל זמן שיפה לפרי וב"ה אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו ועד מתי חורשין שדה הלבן ערב שביעית משתכלה הלחה וכל זמן שבני אדם חורשים ליטע מקשאות ומדלעות רבי שמעון אומר אם כן נתנה תורה שיעור לכל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד העצרת ואמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שני פרקים הללו ובטלום אמר ליה רבי זירא לרבי אבהו ואמרי לה ריש לקיש לרבי יוחנן רבן גמליאל ובית דינו היכי מצו מבטלי תקנתא דבית שמאי ובית הלל והא תנן אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין אשתומם כשעה חדה אמר ליה אימור כך התנו ביניהן כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל דידיהו היא הלכה למשה מסיני היא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני **אמר רבי יצחק** כי גמירי הלכתא שלשים יום לפני ראש השנה ואתו הני תקון מפסח ומעצרת ואתנו בדידהו כל הרוצה לבטל יבוא ויבטל והני הלכתא נינהו קראי נינהו דתניא בחריש ובקציר תשבת רבי עקיבא אומר אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר נאמר שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר אלא חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וקציר של שביעית שיוצא למוצאי שביעית רבי ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות יצא קציר העומר שהיא מצוה אלא אמר רב נחמן בר יצחק כי גמירי הלכתא למישרי ילדה קראי למיסר זקינה וכיון דהלכתא למישרי ילדה לאו ממילא זקינה אסירה אלא הלכתא לרבי ישמעאל קראי לרבי עקיבא **ורבי יוחנן אמר** רבן גמליאל ובית דינו מדאורייתא בטיל להו מ"ט גמר שבת שבת משבת בראשית מה להלן היא אסורה לפנייה ולאחריה מותרין אף כאן היא אסורה לפנייה ולאחריה מותרין מתקיף לה רב אשי מאן דאמר הלכתא אתיא גז"ש עקרה הלכתא ומ"ד קרא אתיא גורה שוה עקרה קרא אלא **אמר רב אשי** רבן גמליאל ובית דינו סברי לה כר' ישמעאל דאמר הלכתא גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים דומיא דניסוך המים אבל בזמן שאין ביהמ"ק קיים לא.

שדה הלבן לאחר הפסח ובשדה האילן לאחר העצרת, ואידי ואידי עד ר"ה. ואמר ר' אשי (שם ד.) ר"ג ובית דינו כרבי ישמעאל סבירא להו דאמר הילכתא גמירי לה, כלומר דלא מפיק ליה להאי בחריש ובקציר לאסור חריש עד ערב שביעית הנכנס לשביעית וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית אלא למעוטי קציר העומר שהוא מצוה, וסבירא ליה דחריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית הלכתא גמירי ליה, וכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים דומיא דניסוך המים, אבל בזמן שאין בהמ"ק קיים לא.

ו. רש"י תענית ג.

עשר נטיעות - המפוזרות בתוך בית סאה חורשין כל בית סאה ערב שביעית עד ראש השנה, אף על גב דשאר שדות אין חורשין לפני שביעית שלשים יום - זה חורשין, דהואיל אם אין חורשין סבין - מפסידין.

ז. תוספות שם

עשר נטיעות - פירש"י נטיעות מפוזרות בבית סאה חורש כל בית סאה בשבילן דכל נטיעה יונקת ודוקא מבית סאה היה צריך להם יכול לחרוש עד ר"ה של שביעית דהוו שפיר אוקמי אילנא שרי אבל יותר מבית סאה אינו חורש אלא כדי צורכן דהואיל ומפוזרות ביותר מבית סאה קיימי שפיר ובפחות מיכן למה קיימי וליעקר קיימי ודוקא נטיעות אמר דחורשין בשבילן עד ראש השנה אבל אילנות אסור דאורייתא כל אלול ומדרבנן פסח ועצרת תקון בשדה הלבן עד פסח מותר אבל מפסח ולהלן אסור ושדה אילן עד עצרת מותר מכאן ואילך אסור.

ח. רש"י שביעית א, ד

אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית - קרא הכי כתב ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות ובשביעית משתעי קרא דאי בשבת מאי איריא חריש וקציר אפי' כל מלאכה נמי אי נמי כדקאמר בירושל' לעיל (הל' א) אם לענין שבת בראשית והלא כבר נאמר אלא בשביעית משתעי קרא והכי קאמר אותן ששת ימים שאמרתי לך תעבוד בחריש ובקציר תשבות דהיינו בשביעית ואם אינו ענין לחריש ולקציר של שביעית עצמה דנפקא לן בריש מועד קטן (ד' ג א) שדך לא תזרע לרבות כל מלאכה שבשדך מדלא כתב לא תזרע ולא תקצור ותו לא תניהו ענין לחרישה של ערב שביעית הנכנס לשביעית כגון הנך ל' יום לפני ר"ה דמהניא ההיא חרישה בשביעית.

ט. רא"ש שם

אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית - קרא הכי כתיב ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות בחריש ובקציר תשבות, ובשביעית משתעי קרא דאי בשבת מאי איריא חריש וקציר אפילו כל מלאכה נמי, א"ו כדאמרין בירושלמי אם לענין שבת בראשית וכו', אלא בשביעית משתעי קרא וה"ק אותן ששת ימים שאמרתי לך תעבוד בחריש ובקציר תשבות, ואם אינו צריך לחריש וקציר של שביעית עצמה דנפקא לן בריש מועד קטן מדכתיב שדך לא תזרע לרבות כל מלאכה שבשדה מדלא כתיב לא תזרע ולא תקצור ותו לא, תנהו ענין לחריש של [ערב] שביעית הנכנס לשביעית כגון ל' יום קודם ראש השנה דמהני האי חריש בשביעית, וקציר של שביעית ספחים הגדלים בשביעית או אם עבר זרע בשביעית שנוהג בו מנהג שביעית בשמינית:

י. תוספות הרא"ש מועד קטן ד.

ולהך שינוי דרב אשי צריך לפרש דאתוספת בזמן הזה קאמר יכול ילקה אתוספת שביעית בזמן שאין בית המקדש קיים ונסיב ליה תלמודא לפטור שהתירום ר"ג ובית דינו מהאי טעמא דכי גמירי הלכתא בזמן שבית המקדש קיים וכו', ולא צריך השתא למימר דהתנו דאינהו נמי לא תקינו אותן שני פרקים אלא בזמן שתוספת ל' יום מן התורה והוסיפו הן שני פרקים הללו למעבד הרחקה טפי ואחר שחבר בית המקדש נהגו בהן איסור משום דסברי כר' עקיבא דאסר לה מקרא עד שבא ר"ג ובית דינו והוורו דהלכה כר' ישמעאל ולא גמירי אלא בזמן שבית המקדש קיים וממילא בטלו הרחקה שני פרקים.

יא. רש"י סוכה לד.

עשר נטיעות ערבה ונסוך המים הלכה למשה מסיני - אלו שלשה נשאלו בבית המדרש מנין להם מן התורה, והשיבו שהלכה למשה מסיני הם, ושמע השומע וגרסם כסדר ששמעם, וכן: שיעורים וחציצין ומחיצין (סוכה ה): שמען השומע וסדרן כסדר ששמען, וכן בכל מקום, עשר נטיעות - משנה היא בסדר זרעים (שביעית א ו): עשר נטיעות המפוזרות בתוך בית סאה, שאין בין זו לזו אלא כמה שיש בין זו לחברתה, ותפסו בית סאה שהוא חמשים אמה על חמשים אמה מפוזרות לאורך ורוחב בשוה - חורשין כל בית סאה בשבילן ערב שביעית עד ראש השנה, אף על פי שמצוה מן התורה להוסיף מחול על הקדש, כדנפקא לן מבחריש ובקציר תשבות חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, ואסור לחרוש שלשים יום לפני ראש השנה, כדאמרין בשמעתא קמייא דמועד קטן מקראי, בנטיעות נאמר למשה מסיני שמותר לחרוש תחתיהם עד ראש השנה, כדי שלא יבשו, ואם עשר הן ומפוזרות כהלכתן בתוך בית סאה - נאמר למשה שיונקות בבית סאה כולה, ומותר לחרוש את כולן בשבילן, אבל אם אינם י', או שאינן מפוזרות כהלכתן - חורש תחת כל אחת ואחת כשיעור יניקתה לפי חשבון עשר לבית סאה, ובאילנות זקנים נאסר ל' יום לפני ראש השנה, כדאמרין במועד קטן לר' ישמעאל מהלכתא, ולר' עקיבא מקראי, וחכמים עשו סייג לתורה, ואסרו בשדה הלבן מפסח ואילך, ובשדה האילן בזקנים מעצרת ואילך, ואמרו בזקנים מפני שיונקים הרבה שלש אילנות (ממטע עשרה) לבית סאה הרי אלו מצטרפים, וחורשים כל בית סאה בשבילן עד עצרת, לפי שכולו צריך להן ויצתה מתורת שדה לבן ונעשית שדה אילן, ואם אינם שלש - חורש לכל אחד תחתיו לפי חשבון עד עצרת, והשאר אסור מפסח ואילך.

יב. רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ג הלכה א

עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית, ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה, וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת, ושדה הלבן עד הפסח, ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדן תורה.

יג. משנה שביעית פרק ב משנה ו

אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ר"ה ואם נטע או הבריך או הרכיב יעקור רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות:

י. רבינו חננאל מועד קטן ד.

והילכך אם נטע פחות מל' יום יעקור, דנמצאת נטיעתו קולטת בשביעי', וכוונטע בשביעית דמי, והנוטע בשביעית תנן שחייב לעקור. ר' יהודה אומ' כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת, ר' יוסי ור' שמעון אומרי' שתי שבתות.

יט. משנה שביעית פרק ב משנה ב

מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות עד ראש השנה וכן בבית השלחין מיבלין מפרקין מאבקין מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון אומר אף נוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעית:

כ. ר"ש שם

מעדרין - מלשון וכל ההרים אשר במעדר יעדרון (ישעיה ז) ענין חפירה כלי ברזל שחופר בידי אדם כעין חורש בשוורים והוא הדין לחורשין כדאי' בירושל' (הל' ב') אף על גב דחרישה דאורי' היא והי' לו לאוסרה בתוספת שביעית שרי לה הכא ואפילו בזמן בית המקדש כיון שעושה [לצורך פירות ששית]. וכן בית השלחין נמי גנה שיש בה ירק מיתקן בכך הירק של ששית ויש כמה חילוקין בדבר דכל מלאכה אפילו דאורייתא כגון חרישה שעושה לצורך פירות ששית מותרות אפילו בתוספת שביעית כדפרשין וחרישה שאינה צורך פירות אלא אף לצורך האילן עצמו אפילו לפני תוספת שביעית אסורה כדתנן לעיל דלא שרינן אלא עד העצרת וליטע אילן בתחלה בתוספת שביעית אסור קודם לכן מותר וכל הנך מלאכות דשרינא הכא עד ראש השנה אף על פי שיש בהן שאינן לצורך ששית לא גזור בתוספת משום דאפי' בשביעית עצמה לא אסורין מדאורייתא כדאמרין בריש מו"ק (ג א) דאבות אסור רחמנא תולדות לא אסור רחמנא ואפילו בשביעית עצמה במקום פסידא כגון להשקות בית השלחין משמע התם דשרי משום דתולדות בשביעית לאו דאורי' ומקודם לא גזור:

כא. תוספות מועד קטן ד.

אלא אמר רב נחמן בר יצחק - האי אלא קאי אהאי דרבי יצחק לעיל כי גמירי הלכתא לשלשים יום לפני ראש השנה דהיינו באילנות זקנים לא תימא דלהכי אתיא הלכתא אלא סבר רב נחמן דאיסור שלשים לפי אומד חכמים ואף החמירו בהם בדבריהם ויש דמשבשי ליה להאי אלא דרב נחמן ואין להאריך בדבריהם. מה להלן היא אסורה לפני ולחריה מותרין - ואי קשיא והא מפקין מקרא במס' יומא פרק בתרא (דף פא:): דצריך לעשות תוספת גבי שבת בין בכניסתה בין ביציאתה להוסיפה מחול על הקודש איכא למימר ההוא פורתא לא קא חשיב כיון דלא הוי אלא כל שהוא וכי ההוא שיעורא נמי יהא מודה ר"ג דצריך להוסיף.

כב. תוספות בכורות כה.

ואמר ר"ל חייב משום גוזו. תימה מה הוא מקשה אע"ג דלענין בכור לא מחייב ביה משום לא תגוז לענין שבת יש לחייב משום תולדה דגוזו ככל עוקר דבר מגידולו בבעלי חיים כמו חולין (עג). הושיט ידו למעי בהמה ודילדל עובר שבמעיה לענין שבת [חייב] ובמוקדשין לא מחייב משום גוזו וכן קיטוף חייב בשבת משום תולדה דקוצר וכן תולש מן המחובר אע"ג דקיטוף לענין קצירה קודם לעומר לא מחייב (פסחים יא). ולענין לקט בפ' ראשית הגז (קלז). ואי הוה מפרשין הכא דפריך אהא דאמר' דתולש חשוב כלאחר יד הוה ניחא דמייתי ראייה מהכא דלא כלאחר יד ואין הלשון משמע כן מדקאמר ותולש לאו היינו גוזו והתניא התולש את העוף כו' משמע פריך אהא דאמרן דתולש לאו היינו גוזו.

ופריק ר' יצחק כי אתאי הלכתא) פי' כדתנן בשביעית בפ' שני אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום קודם ר"ה ואתו ב"ש ובית הלל התקינו מפסח לשדה לכן ומעצרת לשדה האילן ושקלו וטרו כי אתאי הלכתא למישרא ילדה. פי' כגון עשר נטיעות המפוזרות בבית סאה שהל"מ לחרוש להן כל בית סאה עד ר"ה למישרי ילדה להתיר החרישה לנטיעה שהיא ילדה. קראי למיסר זקינה פי' בחריש ובקציר שלמדנו ממנו איסור חרישה קודם ר"ה האיסור הזה לאילן שכבר עשה פרי וכבר זקן ואקשינן וכיון שהלכה להתיר החרישה לנטיעה הלא מתוך זאת אתה למד שהחרישה לאילן אסורה.

טו. חידושי הריטב"א ראש השנה ט. - ט:

אלא חריש של ערב שביעית הנכנסת לשביעית. פי' שהיא מועלת בשביעית וזה מה"ת ל' יום קודם שביעית, וחכמים הוסיפו בשדה לכן מן הפסח ובשדה אילן מן העצרת דבהכי מועילין בשביעית. ...וקשיא לן דהניחא לענין ערלה דפחות משלשים יום לא עלתה לו שנה משום דפחות משלשים יום אינו חשוב שנה אבל לענין שביעית אמאי יעקור ואמאי אסור לקיימן כיון דנטעו וקלט קודם שביעית, ורש"י ז"ל רצה להשמר מקושיא זו שפירש כאן אסור לקיימן בשביעית משום תוספת שביעית [ותוספת שביעית] מן התורה אינו אלא שלשים יום ואף על פי שחכמים הוסיפו מפסח ומעצרת הני מילי לכתחילה אבל בדיעבד לא יעקור אלא כשנטע תוך שלשים יום שהוא תוספת דאורייתא. ...שאף חכמים שאסרו בחרישה בשדה לכן מן הפסח ובשדה אילן מן העצרת (ו) שיערו חכמים דבהכי אפשר דמהני בשביעית אלא שהתורה לא אסרה אלא מעלה הניכרת לגמרי בשביעית

טז. תוספות שם ד"ה ומותר

ותימה דבפ"ב דשביעית (משנה א) תנן ומייתי לה בפ"ק דמו"ק (דף ג): שחורשין בשדה הלבן עד פסח ובשדה האילן עד עצרת וכיון דאפילו ליטע בתחילה שרי שלשים יום לפני ר"ה אמאי אסור לחרוש לשתרי נמי לחרוש עד לפני ר"ה שלשים יום ואור"ת דלא החמירו בנטיעה כמו בחרישה משום דאין תוספת שביעית דאורייתא בנטיעה אלא בחרישה דכתיב ביה קרא כדרשין לעיל (ע"א) מבחריש ובקציר תשבות ועוד יש ליתן טעם משום דכל חורש ערב שביעית הוי להועיל בשביעית אבל אין לאסור ערב שביעית ליטע מחמת שהאילן גדל בשביעית דכל האילנות נמי מיגדל גדלי בשביעית וא"כ לא יטע לעולם

יז. תוספות רי"ד מועד קטן ג:

ומאי דאמר' נמי כי אתא הלכתא שלשים יום לפני ר"ה אתי ב"ה וב"ש ותקין מן הפסח עד העצרת כל זה מדבר בחריש שהוא עושה לצורך שביעית אבל זה שנוטע כדי שיתקיים לכמה מותר ואינו חייב להרחיק מראש אלא כשיעור שתקלוט הנטיעה קודם ר"ה שאם לא תקלוט מקודם לכן וקולט בשביעית הו"ל כאלו נטע בתוך שנה שביעית ויעקור.

יח. פסקי רי"ד ראש השנה י:

תנן התם אין נוטעין ואין מבריכין ואין מרכיבין ערב שביעית פירות משלשים יום לפני ראש השנה, ואם נטע או הבריק או הרכיב יעקור דברי ר' אלעזר. פי', דסבירא ליה כל יום ל' הנטיעה קולטת,

אף בזמן הזה אין נוטעין אילנות ואין מרכיבין ואין מברכיין ערב שביעית אלא כדי שתקלוט הנטיעה ותשהה אחר הקליטה ל' יום קודם ר"ה של שביעית וסתם קליטה שתי שבתות, ודבר זה אסור לעולם מפני מראית העין שמא יאמר הרואה בשביעית נטעו, נמצאת אומר שהנוטע או המברך או המרכיב ערב שביעית קודם ר"ה במ"ד יום יקיים, פחות מכן יעקור, ואם לא עקר הפירות מותרין, ואם מת קודם שיעקור מחייבין את הירוש לעקור.

כד. תלמוד בבלי ראש השנה י:

דתנן אין נוטעין ואין מברכיין ואין מרכיבין ערב שביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה ואם נטע והברך והרכיב יעקור רבי יהודה אומר כל הרכבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת רבי יוסי ורבי שמעון אומרים שתי שבתות ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא לדברי האומר שלשים צריך שלשים ושלשים לדברי האומר שלשה צריך שלשה ושלשים לדברי האומר שתי שבתות צריך שתי שבתות ושלשים יום ואי נמי כרבי יהודה סבירא ליה שלשה ושלשים בעי אלא לעולם רבי מאיר וכי קאמר שלשים לקליטה אי הכי שלשים ואחד בעי קא סבר יום שלשים עולה לכאן ולכאן אמר רבי יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש רבי מאיר סבר מדאכתי יום אחד הוא דעייל בשנה וקא קרי לה שנה שמע מינה יום אחד בשנה חשוב שנה ואידך אי כתיב בשש מאות ואחת שנה כדקאמרת השתא דכתיב באחת ושש מאות שנה שנה אשש מאות קאי ומאי אחת אתחלתא דאחת קאמר ור"א מאי טעמא דכתיב בראשון באחד לחדש מדאכתי יום אחד הוא דעייל בחדש וקא קרי ליה חדש שמע מינה יום אחד בחדש חשוב חדש ומדיום אחד בחדש חשוב חדש שלשים יום בשנה חשובין שנה וחדש למנוייו ושנה למנוייה.

כה. רש"י שם

צריך שלשים ושלשים - שלשים לקליטה, ושלשים לתוספת, כרבי אליעזר. שלשים ושלשים בעי - שלשים יום לקליטה, שתהא נשרשת בארץ, ושלשים יום לחשיבת שנה, וימי הקליטה אין עולין לה, דכמאן דמנח בביתא דמיא, כל זמן שלא קלטה. לעולם - ברייתא דלעיל רבי מאיר היא, וכי קאמר שלשים - לקליטה קאמר, שתהא הנטיעה שלשים יום לפני ראש השנה כדי שתהא נקלטת ערב ראש השנה, וקא סבר רבי מאיר דלא יהיבנא לתוספת שלשים יום אלא יום אחד. ל"א בעי - שתהא יום הקודם לראש השנה חשוב לשנה ראשונה של ערלה, כדקתני: עלתה לו שנה.

כו. חידושי הרמב"ן ראש השנה ט:

ומראין דבריו של רש"י דר"א הוא דאית ליה תוספת שביעית שלשים אבל לר"מ לית ליה תוספת אלא יום אחד שהוא חשוב שנה. ולאו מילתא היא דתוספת שביעית שלשים יום הלכתא גמירי לה לר' ישמעאל וקראי לר"ע כדאיתא בפ"ק דמשקין, ולא שייכא בפלוגתייהו דר"מ ור"א כלל, וסוגיין יום אחד בשנה חשוב שנה בין בדאורייתא בין בדרבנן ואלו תוספת שביעית הוא טפי טובא כדתנן התם (פ"ב מ"א) עד הפסח ועד העצרת.

שלשים ושלשים - פי' בקונטרס שלשים לקליטה ושלשים לתוספת שביעית דבעינן שלא תהא נקלטת בתוספת שביעית וקשיא לר"ת חדא דבלשון המשנה אין משמע כן פי' דלא איירי בתוספת שביעית כלל אלא בקליטה ועוד דא"כ מאי קשיא ליה אי אוקמה להא ברייתא דלעיל כר"א הא כי היכי דבמתני' דשביעית קתני ל' ומוקמי ליה בקליטה בלא שלשים של תוספת ה"נ נימא דשלשים דברייתא דלעיל בשלשים של קליטה בלאו הנך של תוספת ועוד לקמן (ד' יג:) גבי אורז ודוחן ופרגין ושומשמין דמחלק לענין שביעית בין השרישו לפני ר"ה להשרישו לאחר ר"ה משמע דלא חיישינן במה שהשרישו בתוספת דקתני שביעית דומיא דמעשר ומפרש ר"ת דה"ק ר"נ לדברי האומר ל' לקליטה בשביעית צריך שלשים ושלשים לענין ערלה פי' ולא אתי לפרושי מתני' אלא מערלה אבל לענין שביעית לא חיישינן אלא שלא תקלוט בשביעית עצמה ולר' יהודה דקולטת בג' ימים מותר לקיים כיון דלא נקלט בשביעית אף על פי שנטעה באיסור בתוספת שביעית ג' ימים לפני ר"ה ואורז ודוחן ופרגין ושומשמין שזריעתן באיסור מלאכה דאורייתא כדכתיב (ויקרא כה) לא תזרע ואסירי בתוספת שביעית מ"מ לא חיישינן ובלבד שישרישו לפני ר"ה.

כח. ספרא בהר פרשה א תחילת פרק א

ומנין לשלשים יום לפני ראש השנה הרי הן ככל השנה תלמוד לומר ובשנה השביעית שבתון יהיה לארץ, מיכן אמרו בנות שוח שביעית שלהם שנייה שהם עושות לשלש שנים, ר' יהודה אומר הפרסיות שביעית שלהם מוצאי שביעית שהם עושות לשתי שנים, אמרו לו לא אמרו אלא בבנות שוח.

כט. שו"ת מהר"ח אור זרוע סימן קפה

תוספת שבת ויום הכפורים וימים טובים דאורייתא. וכתב בספר המצות דשיעור תוספת לא נתפרש והרב ר' אברהם בר' עזריאל זצ"ל כתב בס' ערוגת הבושם שיש בירושלמי שצריך להוסיף שתי שעות דהיינו אחד מ"ב חלקים. דכ"ד שעות ליל שבת ויומו יליף לה משביעית שמוסיפין חדש ל"ב חדשים. ותמיה אני שכל העולם אין נוהגין כן? ונראה לי שכך הפירוש. אם יקבל עליו שבת בערב שבת מ' שעות ולמעלה חל עליו שבת מחמת שכבר קבל עליו תוספת שבת. אבל קודם אפילו קבל עליו אינו חל. דאטו אם היה מקבל עליו שבת בערב שבת מעלות השחר ורוצה שכל היום יהא תוספתו וכי יקבל עליו שבת כל יום שישי? ואין הירושלמי מדמהו לגמרי לשביעית כך נ"ל.

ל. שיטה לתלמיד רבנו יחיאל מפריז מועד קטן ג:

שאותה חרישה אינה מועלת אלא לצורך שנה הבאה. וא"ת כיון דשעורא דב"ש נפיש אמאי לא תני הא פלוגתא דב"ש וב"ה במסכת עדיות בהדי קולי דב"ש וחומרי ב"ה, וי"ל משום דאיכא מיעוטא דאסירי לב"ש מקמי עצרת (ולב"ש) [ולב"ה] שרו משום הכי לא פסיקא ליה דתיהוי מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה, וא"ת ולהוא מיעוטא היכי שרו ב"ה לחרוש עד עצרת כיון שאינו יפה לפירי, וי"ל דכיון דתוספת שביעית ה[י]תירה משלשים יום אינו אלא מתקנת ב"ש וב"ה לא חששו לההוא מיעוטא וניחא להו לתקן זמן קצוב וידוע, ולא יהא לכל אחד תורתו בידו. וקרובים דברי אלו להיות כדברי אלו. כדפרי' דלא מקדמי ב"ש מעצרת אלא פורתא או מאחרי פורתא.